

G'IJJAK SINFI MASHG'ULOTLARIDA TEXNOLOGIYA YONDASHUV
ASOSIDA IJROCHILIK MAHORATINRI RIVOJLANTIRISH METODLARI

Mamatqulov Behruz Bahodir o'g'li

Xalqaro Nordik universiteti

2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada g'ijjak sinfi mashg'ulotlarida texnologik yondashuv asosida ijrochilik mahoratini rivojlantirish metodlari yoritilgan. Tadqiqotda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion o'qitish usullari hamda axborot-kommunikatsiya vositalaridan foydalanish orqali talabalar va o'quvchilarning musiqiy-ijrochilik kompetensiyalarini shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, g'ijjak cholg'usida ijro texnikasini takomillashtirish, musiqiy eshituv, ritm hissi, badiiy talqin va sahna madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, texnologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy faolligi, mustaqil ishlash ko'nikmalari hamda ijrochilik mahoratini samarali rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlangan.

Kalit so'zlar: g'ijjak, ijrochilik mahorati, texnologik yondashuv, pedagogik texnologiya, musiqiy ta'lim, innovatsion metodlar, ijro texnikasi, musiqiy kompetensiya.

Bugungi kunda bolalar musiqa va san'at maktablarida ta'lim jarayonini modernizatsiyalash, har bir o'quvchining ijodiy va texnik salohiyatini individual tarzda rivojlantirish dolzarb masalalardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Musiqa ta'limi tizimida g'ijjak cholg'usi ijrochiligini o'rgatish jarayoni nafaqat amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, balki o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, musiqiy didi va sahna madaniyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim talablaridan kelib chiqib, g'ijjak sinfi mashg'ulotlarini texnologik yondashuv asosida tashkil etish ijrochilik mahoratini rivojlantirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Texnologik yondashuv ta'lim jarayonini aniq maqsad, mazmun, metod, vosita va natijalar asosida rejalashtirishni nazarda tutadi. G'ijjak sinfida ushbu yondashuvdan foydalanish o'quvchilarning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda ta'lim samaradorligini oshirish imkonini beradi. Mashg'ulotlarda multimedia vositalari, audio va video yozuvlar, elektron notalar, interaktiv dasturlar hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning musiqiy idrokini kengaytiradi va o'z ustida mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ijrochilik mahoratini rivojlantirishda bosqichma-bosqich o'qitish metodi muhim ahamiyatga ega. Dastlab o'quvchilarda cholg'uni to'g'ri ushlash, kamon harakatlarini boshqarish, tovush hosil qilish va intonatsion aniqlik ko'nikmalari shakllantiriladi. Keyingi bosqichlarda murakkab texnik elementlar, turli uslublardagi asarlarni ijro etish hamda badiiy talqin ustida ishlash jarayoni tashkil etiladi.

Texnologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda muammoli ta'lim, interfaol metodlar, loyiha ishlari va ijodiy topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi. Audio va video yozuvlar yordamida o'z ijrosini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkoniyati yaratiladi. Bu esa o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish hamda baholash kompetensiyalarini rivojlantiradi. Shuningdek, mashg'ulotlarda mashhur g'ijak ijrochilarining ijrolarini tinglash va tahlil qilish, ularning ijro uslublarini o'rganish orqali o'quvchilarda professional ijrochilik ko'nikmalari shakllanadi. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish natijasida ta'lim jarayoni yanada qiziqarli, samarali va natijador bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, g'ijak sinfi mashg'ulotlarida texnologik yondashuvni qo'llash o'quvchilarning texnik va badiiy ijro mahoratini rivojlantirish, mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyatini rag'batlantirish hamda zamonaviy musiqiy ta'lim talablariga mos kompetensiyalarni shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Yakka dars – Musiqa ta'limi tizimida g'ijak cholg'usini o'qitish jarayoni nafaqat ijro texnikasini shakllantirish, balki o'quvchilarning musiqiy tafakkuri, badiiy didi va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Zamonaviy ta'lim talablari asosida tashkil etilayotgan g'ijak sinfi mashg'ulotlarida texnologik yondashuvni qo'llash o'quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Mazkur yondashuv o'quv jarayonini rejalashtirish, nazorat qilish va natijadorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston musiqa ta'limi tizimida g'ijak sinfi bolalar musiqa va san'at maktablari, ixtisoslashtirilgan san'at maktablari, kollejlari, oliy ta'lim muassasalari hamda konservatoriyalarda o'qitiladi. Ushbu bosqichlarda ijrochilik mahoratini rivojlantirish quyidagi yo'nalishlar asosida amalga oshiriladi:

- G'ijak ijrochiligining texnik asoslarini bosqichma-bosqich o'rgatish;
- Milliy va jahon musiqasi namunalaridan iborat repertuarni o'zlashtirish;
- Musiqiy eshituv, ritm hissi va intonatsion aniqlikni rivojlantirish;
- Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish;
- Ansambl va orkestr jamoalarida ijrochilik tajribasini oshirish.

Texnologik yondashuv asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchining musiqiy faoliyatini tizimli ravishda rivojlantirishga xizmat qiladi. Audio va video yozuvlar, elektron notalar, metronom dasturlari hamda multimediya vositalari yordamida o'quvchi nafaqat asarni ijro etadi, balki o'z ijrosini tahlil qilish va baholash imkoniyatiga ham ega bo'ladi. Bu esa ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

Yakka darsning musiqiy-pedagogik mohiyati. G'ijjak sinfi mashg'ulotlarida ijrochilik mahoratini rivojlantirish murakkab pedagogik jarayon bo'lib, u texnik, musiqiy va ijodiy kompetensiyalarning o'zaro uyg'unligini talab qiladi. Texnologik yondashuv ushbu jarayonni aniq maqsad va natijalarga yo'naltirish imkonini beradi. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilarning individual xususiyatlari hisobga olinib, ularga mos metod va vositalar tanlanadi.

Ijrochilik mahoratini rivojlantirish jarayonida quyidagi nazariy komponentlar muhim ahamiyat kasb etadi:

Individuallashtirilgan ta'lim – o'quvchining yosh, qobiliyat va tayyorgarlik darajasidan kelib chiqib mashg'ulotlarni tashkil etish;

Texnologik yondashuv – ta'lim maqsadlari, mazmuni, metodlari va natijalarini oldindan rejalashtirish hamda monitoring qilish;

• **Refleksiv yondashuv** – o'quvchining o'z ijrosini tinglash, tahlil qilish va baholash ko'nikmalarini rivojlantirish;

Ijodiy-interpretativ yondashuv – musiqiy asarning mazmuni va obrazlarini badiiy talqin etish qobiliyatini shakllantirish;

ta'lim metodlari – muammoli vaziyatlar, taqqoslash, tahlil va ijodiy topshiriqlar orqali o'quvchi faolligini oshirish.

Texnologik yondashuv asosida olib borilgan mashg'ulotlar natijasida o'quvchilarda musiqiy tafakkur, sahna madaniyati, mustaqil ishlash malakasi hamda professional ijrochilik ko'nikmalari shakllanadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ijrochilik mahoratini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

G'ijjak asbobi va uning pedagogik imkoniyatlari. G'ijjak o'zbek xalqining qadimiy va boy tarixga ega bo'lgan torli-kamonli cholg'u asboblardan biri hisoblanadi. Ushbu cholg'u asbobi milliy musiqamizning ajralmas qismi bo'lib, asrlar davomida xalq ijrochiligi, maqom san'ati hamda professional musiqa ijrochiligida muhim o'rin egallab kelmoqda. G'ijjakning o'ziga xos tembri, jarangdor va ta'sirchan ovozi musiqiy asarlarning mazmunini chuqur ifodalash imkonini beradi.

Musiqa ta'limi tizimida g'ijjak asbobi o'quvchilarning musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirishda samarali pedagogik vosita sifatida xizmat qiladi. G'ijjakda ijro etish

jarayonida o'quvchilar nafaqat texnik ko'nikmalarni egallaydilar, balki musiqani his qilish, tinglash, tahlil qilish va badiiy talqin etish malakalarini ham rivojlantiradilar. Shu jihatdan g'ijak ta'lim va tarbiya jarayonida muhim didaktik ahamiyatga ega.

Yakka darsda o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi interaktiv muloqot. G'ijak asbobining pedagogik imkoniyatlari uning texnik va badiiy xususiyatlari bilan chambarchas bog'liqdir. Cholg'u asbobida tovush hosil qilish jarayoni o'quvchidan yuqori darajadagi diqqat, eshituv nazorati va harakatlar koordinatsiyasini talab qiladi. Bu esa o'quvchilarning musiqiy va psixofiziologik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Pedagogik nuqtai nazardan g'ijak quyidagi imkoniyatlarga ega:

- **Texnik ko'nikmalarni rivojlantirish** – kamon harakatlarini boshqarish, barmoq qo'yish texnikasi va tovush sifati ustida ishlash orqali ijrochilik mahorati shakllanadi;

- **Musiqiy tafakkurni rivojlantirish** – asar mazmunini anglash, musiqiy shakl va uslublarni tahlil qilish ko'nikmalari rivojlanadi;

- **Ijodiy qobiliyatlarni rag'batlantirish** – improvizatsiya, musiqiy talqin va badiiy ifodani shakllantirish imkoniyati yaratiladi;

- **Refleksiv faoliyatni rivojlantirish** – o'quvchi o'z ijrosini tinglash va baholash orqali xatolar ustida ishlashni o'rganadi;

- **Kommunikativ kompetensiyalarni shakllantirish** – ansambl va orkestr tarkibida ijro etish jarayonida jamoa bilan ishlash malakasi rivojlanadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni g'ijak ta'limiga tatbiq etish ushbu imkoniyatlarni yanada kengaytiradi. Audio va video yozuvlar, elektron notalar, interaktiv dasturlar hamda multimedia vositalaridan foydalanish o'quvchilarning musiqiy faoliyatini faollashtiradi, mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ijrochilik natijalarini samarali nazorat qilish imkonini beradi.

Musiq ta'limida yakka darsning milliy va zamonaviy uyg'unligi. Musiq ta'limi tizimida yakka darslar ijrochilik mahoratini shakllantirishning eng samarali shakllaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, g'ijak sinfi mashg'ulotlarida yakka darslar o'quvchining individual qobiliyatlarini aniqlash, rivojlantirish va takomillashtirish imkonini beradi. Bugungi kunda musiq ta'limida milliy an'analar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning uyg'unlashuvi ta'lim sifatini oshirishning muhim omili sifatida qaralmoqda.

Milliy musiq pedagogikasida yakka darslar ustoz-shogird an'analari asosida shakllangan. Ushbu tizimda ustoz tomonidan bilim va tajribaning bevosita o'quvchiga yetkazilishi, ijro uslublarning amaliy namoyish etilishi hamda musiqiy

merosning avloddan-avlodga uzatilishi asosiy o‘rin tutadi. G‘ijjak ijrochiligi maktablarining shakllanishida ham aynan ustoz-shogird munosabatlari muhim ahamiyat kasb etgan. Bu jarayonda o‘quvchi nafaqat ijro texnikasini, balki milliy musiqaning badiiy-estetik qadriyatlarini ham o‘zlashtiradi.

Zamonaviy musiqa ta‘limida esa yakka darslar innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va axborot-kommunikatsiya vositalari bilan boyitilmoqda. Elektron notalar, audio-video materiallar, metronom va mobil ilovalar, masofaviy ta‘lim platformalari o‘quvchilarning mustaqil ta‘lim olish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu vositalar ijro jarayonini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va o‘zlashtirish darajasini nazorat qilishda samarali xizmat qiladi.

Yakka darslarning milliy va zamonaviy uyg‘unligi quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi:

- Ustoz-shogird an‘analarini saqlagan holda zamonaviy pedagogik metodlarni qo‘llash;
- Milliy kuy va maqom namunalarini o‘rganishda multimedia vositalaridan foydalanish;
- An‘anaviy ijro usullarini audio va video yozuvlar orqali tahlil qilish;
- O‘quvchilarning individual qobiliyatlarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan foydalanish;
- Milliy musiqiy merosni zamonaviy ta‘lim talablariga mos ravishda o‘qitish.

G‘ijjak sinfi mashg‘ulotlarida milliy va zamonaviy yondashuvlarning uyg‘unlashuvi o‘quvchilarning ijrochilik mahoratini rivojlantirish bilan birga, ularning milliy madaniyatga bo‘lgan hurmati va qiziqishini ham oshiradi. Shu bilan birga, zamonaviy texnologiyalar yordamida ta‘lim jarayonining samaradorligi ortib, o‘quvchilarning musiqiy tafakkuri, mustaqil ishlash ko‘nikmalari va ijodiy faolligi rivojlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abror Zufarov. “Asl ohangni izlab” O‘zbekiston mumtoz musiqasi. http://musicuzbekistan.com/index_uz.htm.
2. Рифатилла Косимов,. Анъанавий танбур ижрочилиги: Маданият, санъат коллежлари ва олий укув юртлири учун дарслик. - Т.: «Чўлпон», 2002.
3. Мақола “Musiqqa madaniyati fani o‘qitishda kompyuter dasturlaridan foydalanishning nazariy asoslari” Bobir Mansurovich Ibragimov TDPU.
4. Мақола “Musiqqa darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning samarasi, o‘ziga xosligi va bugungi kundagi ahamiyati” A.X.Arabbayev.

15-Iyun, 2026-yil

5. Tashmatova A. “Musiqiy cholg’ular muzeyi katalogi” Toshkent.: “Fan” nashriyoti, 2006 y.
6. Darvesh Ali Changiy. Risolai musiqiy. O’zR FA ShI-1, inventar № 468.
7. Қосимов Рифатилла Уд: Муסיқа ва санъат коллежлари ҳамда лицейлари учун дарслик. -Т. : Ғ.Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашр., 2002.